

Indkomstmobilitet

Det er blevet sværere at klatre op ad indkomststigen fra bunden

Den sociale arv lever fortsat i bedste velgående i Danmark. Den vigtige markør, for om barnet fra den fattige familie bryder den sociale arv, er uddannelse. Andelen, der ender samme sted som deres forældre som voksne, falder nemlig fra hele 60 pct. til knap 20 pct. med en uddannelse i hånden. Der er en samtidig en tendens til, at man i toppen og bunden af indkomstfordelingen ofte går igen år for år, hvilket understreger vigtigheden af at bryde den sociale arv tidligt.

af analytiker **Sune Caspersen**
og stud.polit **Marie Lund Andersen**

17. juli 2020

Analysens hovedkonklusioner

- Hvert tredje barn, der vokser op blandt den fattigste femtedel af familierne, ender selv blandt de fattigste som voksen. Det tal er vokset over de sidste knap to årtier.
- Børnene fra de fattigste familier, der får en uddannelse, klarer sig langt bedre målt på indkomst, end dem, der ikke fuldfører en uddannelse.
- I bunden af indkomstfordelingen er det 3 ud af 4, der stadig er blandt de 10 pct. fattigste ét år senere. Efter tre år er det dog mindre end 2 ud af 3, der fortsat er blandt de 10 pct. fattigste.
- 5 ud af 6 forbliver blandt de 10 pct. rigeste fra det ene år til det andet. Forskellen mellem topindkomsterne og den øvrige befolkning vokser, når man ser på mobiliteten over tre år frem for blot et enkelt år.

Kontakt

Direktør

Lars Andersen

Tlf. 33 55 77 17

Mobil 40 25 18 34

la@ae.dk

Kommunikationschef

Jesper Kirkbak

Mobil 50 73 71 34

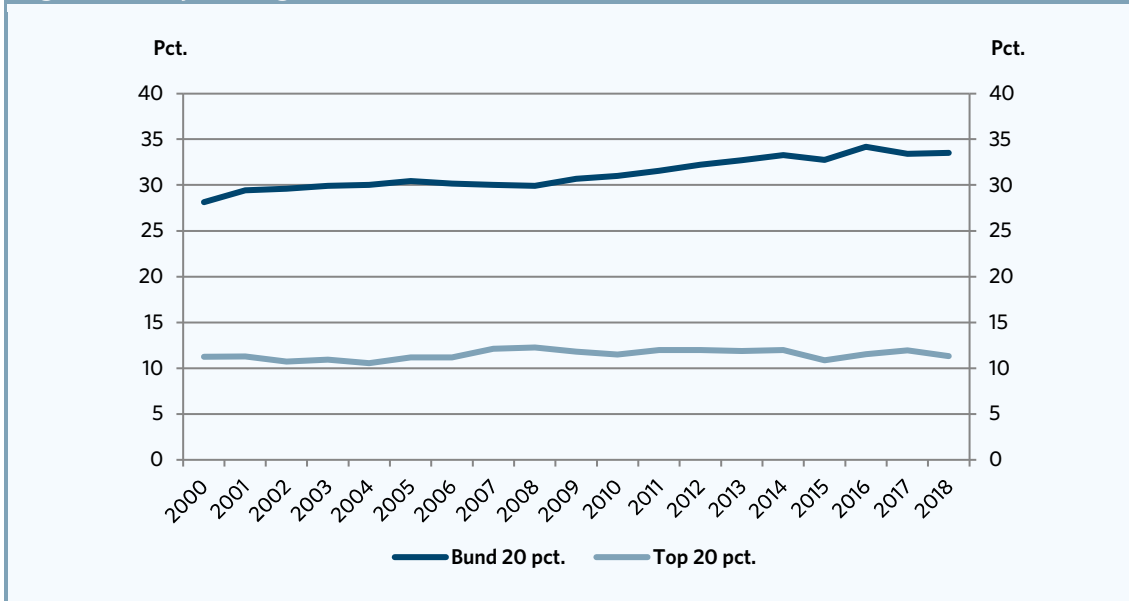
jk@ae.dk

Den sociale arv er blevet sværere at bryde i bunden

Hvert tredje barn, der vokser op blandt de fattigste familier, ender selv blandt de fattigste som voksen. Det viser figur 1, hvor det er opgjort, hvor mange af dem, der voksede op blandt de 20 pct. fattigste familier, som selv er blandt de 20 pct. fattigste. Den sociale arv er faktisk blevet stærkere med tiden, da andelen er vokset fra ca. 28 pct. til 33½ pct. over de sidste knap 20 år.

Figuren viser også, hvor sandsynligt det er for et barn fra de fattigste 20 pct. af familierne at ende blandt de 20 pct. rigeste som voksen. Det hænder kun for hvert 9. barn fra de fattigste familier.

Figur 1. De 20 pct. fattigste i barndommen: Hvor ender de som voksne?

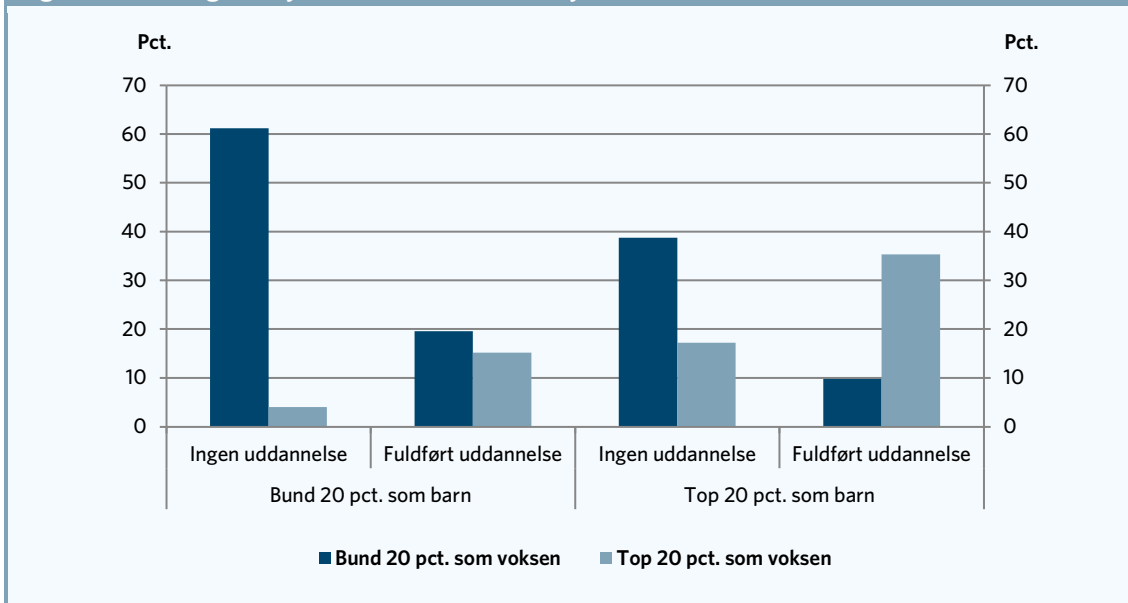
Anm: Figuren viser, hvor stor en andel af dem, der som 15-årig var i en familie med de 20 pct. laveste indkomster, var i henholdsvis bund/top 20 pct. som 35-årig. Placering i indkomstfordeling som barn er opgjort på baggrund af den husstandsækvivalerede bruttoindkomst og placering som voksen er opgjort på baggrund af personlig bruttoindkomst.
 Kilde: AE på baggrund af Danmarks Statistiks registre.

Den vigtige markør, for om et barn fra bunden bryder den sociale arv, er uddannelse. Børnene fra de fattigste familier, der fuldfører en uddannelse, klarer sig langt bedre som voksne, end dem, der ikke gør. Det er faktisk hele 60 pct. af dem, der ikke får en uddannelse, som selv havner i bunden indkomstmæssigt. Det fremgår af figur 2.

Langt bedre går det for dem, der fuldfører en uddannelse, da blot 20 pct. selv havner blandt de fattigste 20 pct. som voksen, og 15 pct. af dem faktisk ender med at være blandt de 20 pct. rigeste.

Men tallene vidner også om, at det er svært at bryde den sociale arv i bunden. På trods af, at børnene fra de fattigste familier klarer sig meget bedre målt på indkomst, når de får en uddannelse, så er det stadig lidt færre fra bunden, der ender blandt de 20 pct. rigeste som voksen, end hvis man sammenligner dem med børnene, der ikke fik sig en uddannelse, men voksede op blandt de rigeste familier. Her er det nemlig 17 pct., der er blandt de rigeste som voksne – selvom de ikke har fuldført en uddannelse. Hos børnene fra de fattigste familier, der så får en uddannelse, er det kun 15 pct., der er blandt de rigeste som voksne.

Figur 2. Hvor meget betyder uddannelse for at bryde den sociale arv?

Anm: Figuren viser, hvor stor en andel af dem, der som 15-årig var i en familie med de 20 pct. laveste/højeste indkomster, var i henholdsvis bund/top 20 pct. som 35-årig fordelt efter, om man har fuldført en erhvervskompetencegivende uddannelse. Placering i indkomstfordeling som barn er opgjort på baggrund af den husstandsækvivalerede bruttoindkomst og placering som voksen er opgjort på baggrund af personlig bruttoindkomst.

Kilde: AE på baggrund af Danmarks Statistiks registre.

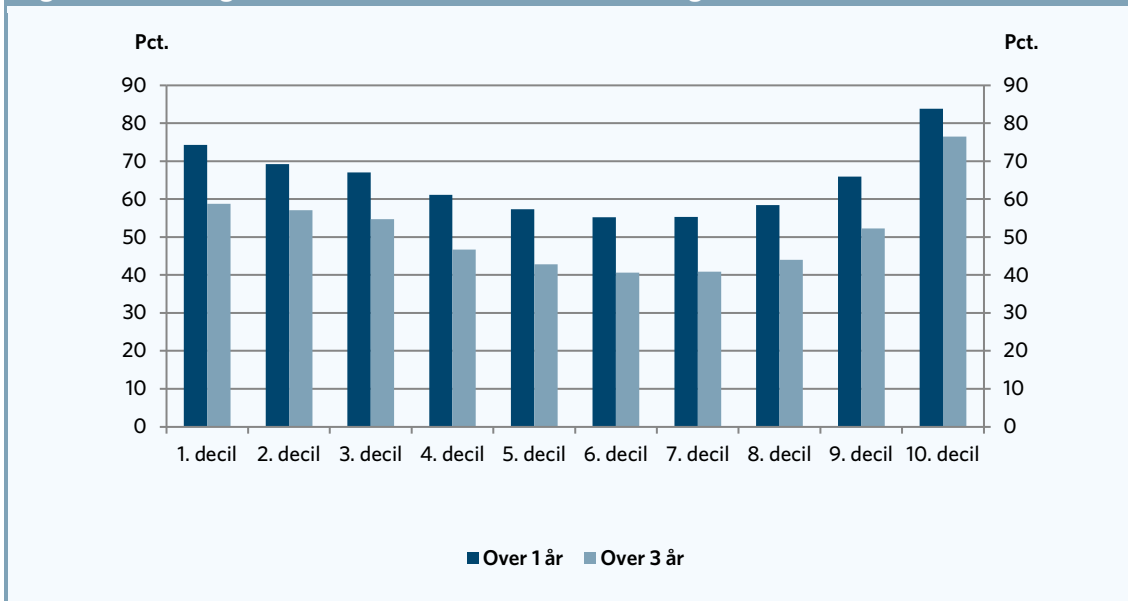
Mobiliteten er lavest i top og bund

Det er ikke kun mellem generationer, at det kan være svært at bryde mønstret. Ser man på den enkelte persons bevægelser i indkomstfordelingen fra år til år eller over flere år, er der en tendens til, at man i top og bund oftere hænger fast. Særligt når man ser hen over en længere årrække, er persistensen markant højere blandt de 10 pct. rigeste end i de øvrige indkomstdeciler. Der er dog færre muligheder for at flytte sig i indkomstfordelingen, når man befinder sig i enderne, da man i top og bund relativt set kun kan bevæge sig i én retning udover stilstand (nedad fra toppen, opad fra bunden).

Figur 3 viser, at i 10. decil er udskiftningen relativt lille, da 84 pct. går igen året efter, mens 76 pct. går igen tre år senere. 10. decil dækker over de 10 pct. med de højeste indkomster i et år, og den rigeste procent indgår således i denne gruppe. Forskellen i persistens mellem indkomstdecilerne bliver særligt udtalt, når der måles over tre år, hvor 10. decil i endnu højere grad skiller sig ud.

Der er ligeledes relativt flere gengangere i bunden af indkomstfordelingen, da omkring 3 ud af 4 blandt de 10 pct. fattigste i 1. decil også er blandt de fattigste året efter. Når der måles over en lidt længere periode på tre år, så er det omkring 6 ud af 10 blandt de fattigste, der bliver i gruppen. Over tid vokser forskellen i mobiliteten altså mellem de rigeste og de fattigste grupper. Studerende er fraregnet i denne opgørelse, da de falder uden for analysens fokusområde. Konsekvenserne af at medregne gruppen af studerende er belyst i bilag 1.

Figur 3. Hvor mange bliver i samme decil i indkomstfordelingen?

Anm: Figuren viser, hvor stor en andel, der befinder sig i samme decil 1 år/3 år senere. Se boks 1 for en uddybende beskrivelse af metoden.
 Kilde: AE på baggrund af Danmarks Statistiks registre.

Tabel 1 viser, hvilken indkomst før skat det kræver at indgå i de forskellige indkomstgrupper. Der skal en årsindkomst på over 334.000 kr. til for at tilhøre den øverste halvdel af indkomstfordelingen, mens de 10 pct. rigeste i 10. decil har en indkomst på mindst 649.000 kr. Den gyldne procent med de højeste indkomster kræver en indkomst på ca. 1½ mio. kr. eller derover for at være med.

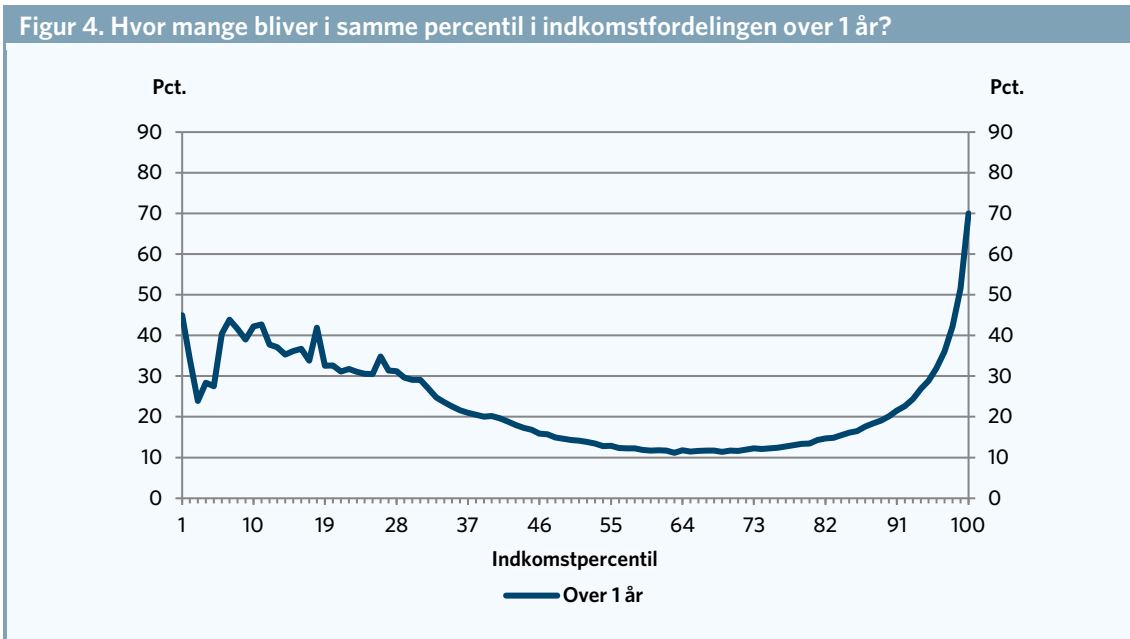
Tabel 1. Hvilken indkomst kræver det at indgå i de forskellige indkomstgrupper?

	Indkomstgrænse før skat i kr.
2. decil	147.000
3. decil	201.000
4. decil	238.000
5. decil	283.000
6. decil	334.000
7. decil	385.000
8. decil	440.000
9. decil	514.000
10. decil	649.000
Den rigeste pct.	1.486.000

Anm: Opgjort på baggrund af indkomster i 2018. Beløb er fremskrevet til 2020-priser pba. forbrugerprisindeks og afrundet til nærmeste 1.000 kr.
 Se boks 1 for definition af indkomstbegreb og afgrænsning af analysepopulation.
 Kilde: AE på baggrund af Danmarks Statistiks registre.

Mobiliteten er markant lavere i den absolutte top

Figur 4 viser, hvor stor en andel i hvert indkomstpercentil, der er i samme percentil året efter. Kurven bliver meget stejl, når man nærmer sig den 100. percentil, hvilket er den rigeste procent. Det afspejler, at mobiliteten falder drastisk i toppen af indkomstfordelingen. Der er altså forholdsvis mange gengangere blandt topindkomsterne i forhold til eksempelvis lavindkomstgruppen. Dette fænomen er tidligere påpeget af bl.a. OECD og kaldes i populære termer for "sticky ceilings".¹

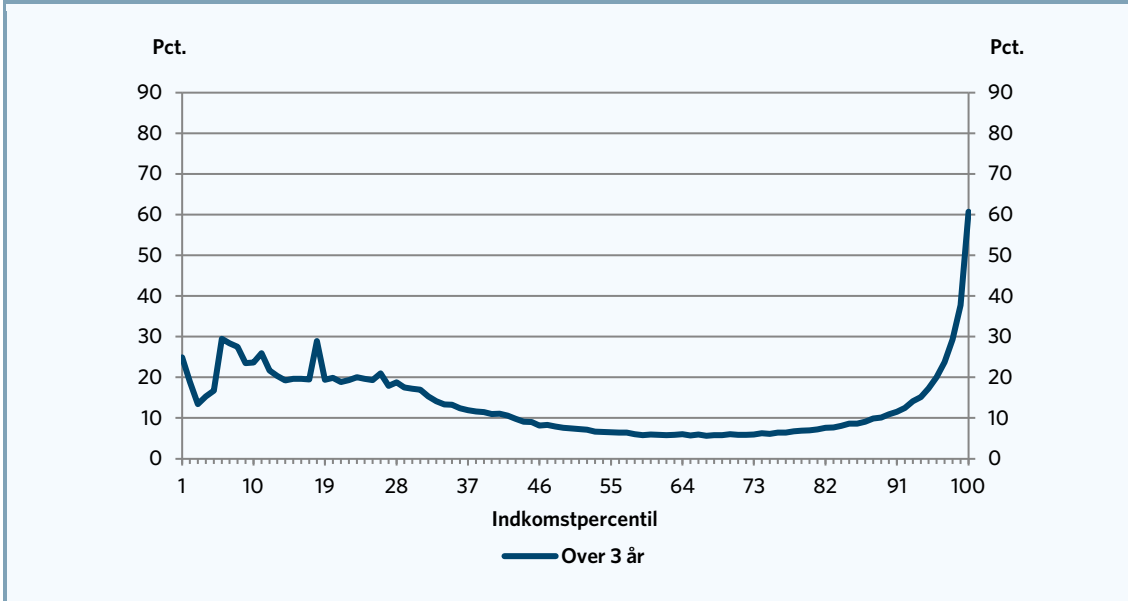

Anm: Figuren viser, hvor stor en andel, der befinder sig i samme percentil 1 år senere. Se boks 1 for en uddybende beskrivelse af metoden.
 Kilde: AE på baggrund af Danmarks Statistiks registre.

I figur 5 er der i stedet målt over tre år, hvilket giver udslag i en endnu stejlere kurve, når man nærmer sig toppen af indkomstfordelingen. Befinder man sig et hvilket som helst andet sted i indkomstfordelingen, er der kun en lille sandsynlighed for, at man tre år senere vil være det samme sted. Blandt den rigeste procent er det derimod meget udbredt, da over halvdelen stadig er i samme indkomstpercentil efter tre år. Også i den næstrigste procent, den 99. percentil, er der relativt høj persistens. Her er 38 pct. gengangere efter tre år.

¹"A Broken Social Elevator? How to Promote Social Mobility", OECD (2018), kapitel 2

Figur 5. Hvor mange bliver i samme percentil i indkomstfordelingen over 3 år?

Anm: Figuren viser, hvor stor en andel, der befinder sig i samme percentil 3 år senere. Se boks 1 for en uddybende beskrivelse af metoden.
 Kilde: AE på baggrund af Danmarks Statistiks registre.

Boks 1. Sådan har vi gjort

Analysen er udarbejdet på baggrund af Danmarks Statistiks personregistre. Opgørelsen af den personlige indkomstmobilitet tager udgangspunkt i alle fuldt skattepligtige personer på 18 år og derover i henholdsvis 2015 og 2017. Herefter er der koblet med indkomstoplysninger i 2018.

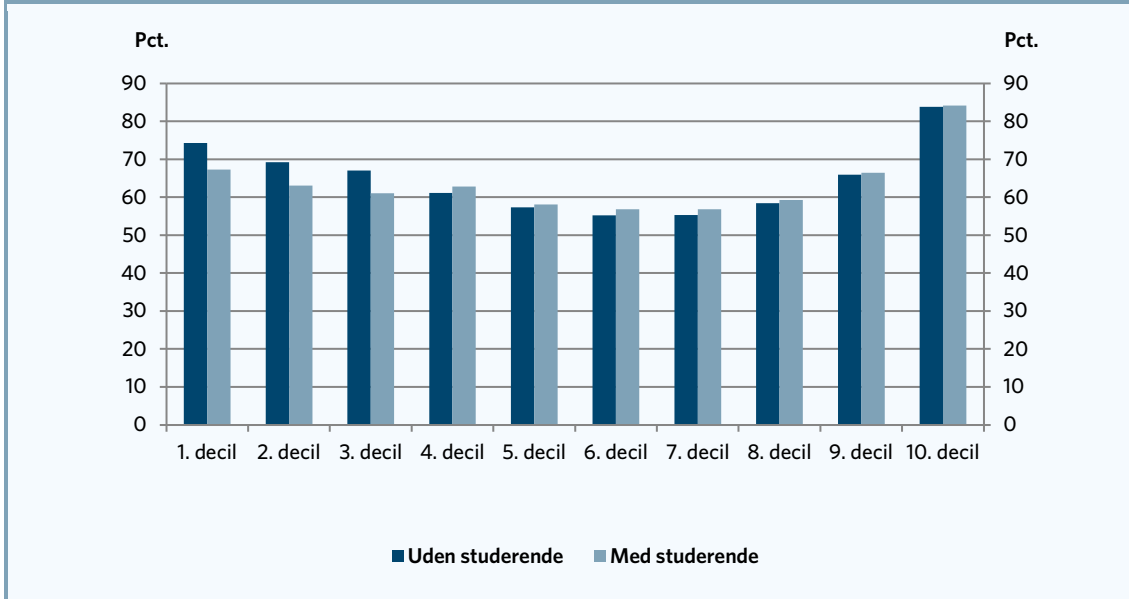
Studerende er fraregnet i opgørelsen. Bilag 1 viser, hvordan inddragelsen af studerende påvirker målinger af indkomstmobiliteten. Personer med en indkomst på mindre end +/-10 kr. ekskl. grøn check er frasortet, da disse personer må formodes at være institutionaliseret, udrejst uden registrering eller på anden måde forsørget af andre. Derudover indgår personer, der er døde eller udvandrede i perioden heller ikke, da de ikke længere er fuldt skattepligtige i 2018.

Indkomstfordelingen er opgjort på baggrund af den samlede personindkomst før skat tillagt lejeværdi af egen bolig for boligejere. Analysepopulationen er i hvert år inddelt i indkomstdeciler, ti lige store grupper, og indkomstpercentiller, 100 lige store grupper, på baggrund af deres indkomst. Kun personer, der indgår i begge måleår, indgår i opgørelsen.

Opgørelsen af indkomstmobiliteten fra barn til voksen er opgjort ved at inddele familierne i kvintiler, fem lige store grupper, når barnet er 15 år på baggrund af den husstandsækvivalerede indkomst før skat. Barnets placering i indkomstfordelingen som voksen er opgjort 20 år senere, som 35-årig, på baggrund af den personlige indkomst før skat.

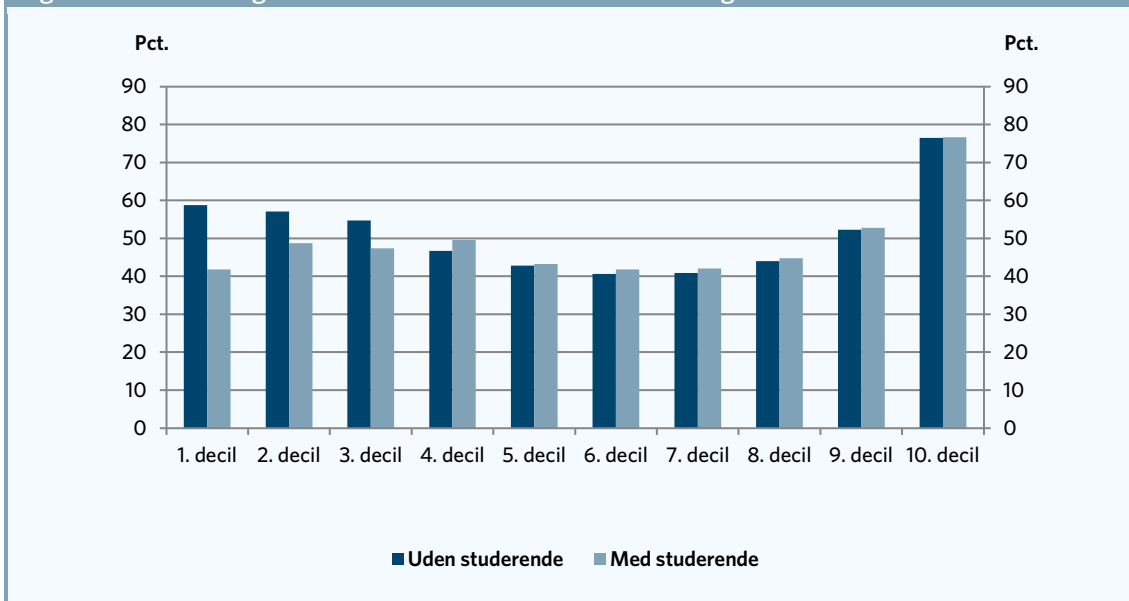
Bilag 1. Hvordan påvirker studerende indkomstmobiliteten i bunden?

Figur B1.1. Hvor mange bliver i samme decil i indkomstfordelingen over 1 år?

Anm: Figuren viser, hvor stor en andel, der befinder sig i samme decil 1 år/3 år senere. Se boks 1 for en uddybende beskrivelse af metoden.
 Kilde: AE på baggrund af Danmarks Statistiks registre.

Figur B1.2. Hvor mange bliver i samme decil i indkomstfordelingen over 3 år?

Anm: Figuren viser, hvor stor en andel, der befinder sig i samme decil 1 år/3 år senere. Se boks 1 for en uddybende beskrivelse af metoden.
 Kilde: AE på baggrund af Danmarks Statistiks registre.